

**Žáci s dyslexií v hodinách SPP
na 2. stupni ZŠ a rozvoj strategií
souvisejících se čtenářskou gramotností**

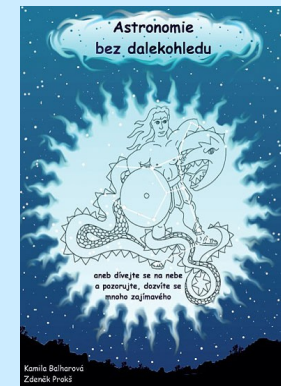
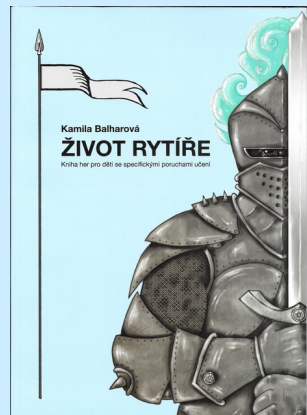
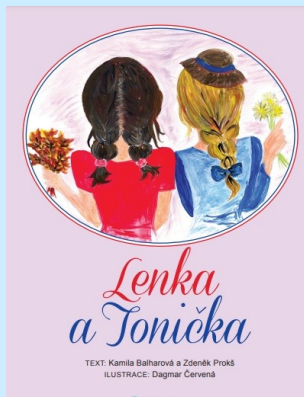
**PhDr. Kamila Balharová
kamila@balhar.net**

Čtenářská gramotnost

- Palečková, Tomášek, Basl (2010, str. 12) uvádějí, že ve výzkumu PISA je čtenářská gramotnost definována jako: „schopnost porozumět psanému textu, zabývat se jím, přemýšlet o něm a používat ho k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti.“ Organizace pro hospodářskou spolupráci (OECD) a rozvoj PISA (Programme for International Student Assessment)

V hodinách SPP na 2. stupni

- porovnávání,
- plánování, obhajování, debatování, diskuse,
- metody, jak pracovat s textem - SQ3R

Lenka a Tonička

délka textu, porovnávání, SQ3R

I. Děda začíná vypravovat

„Mami, já se nudím. Co mám dělat?“

„A chceš mi s něčím pomoci?“

„Ani ne.“

„Tak si třeba maluj.“

„Hm, já nic hezkého namalovat neumím, tak se mi nechce.“

„Tak si čti.“

„Já přečetla dvě kapitoly a už mně to nebaví.“

„Leni,“ zavolal děda, který zrovna šel po schodišti a slyšel jejich rozhovor. „Leni, tak nech mamku pracovat a pojď sem za mnou, budeme si povídat.“

Lenka rychle seběhla schody. S babičkou a dědou si rozuměla.

1. Popiš oba pokoje na následující stránce. Nemusíš psát, stačí mluvit.

Na základě obrázků a textu odpověz na otázky.

a) Ve kterém pokoji bydlí prarodiče?

.....

b) Ve kterém Lenka s rodiči?

.....

c) Proč si to myslíš?

.....

d) Co mají oba pokoje společného?

.....

e) V čem se liší?

.....

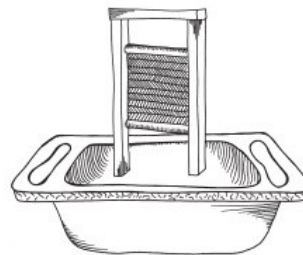
f) Komu říkáme prarodiče?

.....

5. Porovnej dvojice předmětů na obrázcích vedle sebe. Zkus najít, co mají společného.

necky a valcha

společné

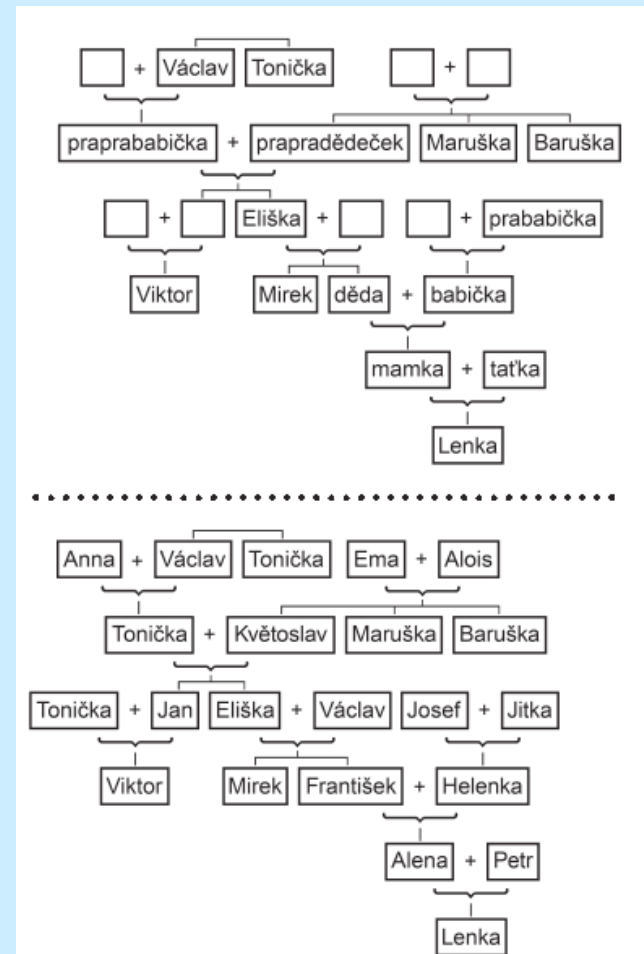
.....
.....
.....

pračka

Lenka a Tonička

- Příběh o dívce, která dokázala překonat sama sebe.
- Různé úkoly k textu: rodokmeny, vyhledávání informací, porovnávání zaměřené i na to, v čem jsou obrázky nebo slova stejná

Lenka a Tonička

Dívej se Odhaduj ?

Lenku v albu zaujala fotografie usměvavé slečny se slunečníkem.
„A kdo je tohle?“
„To je Tonička. To byla sestra mého dědečka,“ vysvětlovala prababička.
„Byla to moc hezká a chytrá dívčina, ale umřela mladá. Podívej, tohle je taky ona, tady s tím míčem. A ještě tady... i s mým dědečkem Václavem.“
Čas při vzpomínání utíkal strašně rychle.

Lenka a Tonička

Nadpis stránky .....

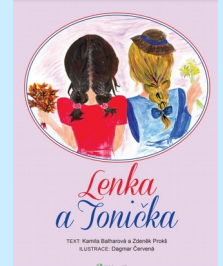
Utíkala rychle domů. Jen se rychle přivítala s babičkou, se kterou se potkala na zahradě, ale pak už honem běžela dovnitř a do svého pokoje. Hodila tašku s učením na zem a...

„Ne, to by se asi Toničce nelíbilo.“ A tak zase tašku zvedla, uklidila všechno na své místo a sedla si ke stolu. Napřed si napsala všechny úkoly a přečetla si dvakrát básničku, kterou se má do příštího týdne naučit. Teprve potom šla ke své knihovničce a tam nesměle zaťukala na namalované dveře. Byla celá roztřesená a nedočkavá. Jak to dopadne?

Dopadlo to ale úplně nejlíp, jak jen to dopadnout mohlo. Tonička zase přišla za Lenkou na návštěvu. Seděly spolu dlouho v Lenčině pokoji a povídaly si. Tonička se Lenky ptala na všechno možné. Jaké má kamarádky, co ji baví, co má ráda k jídlu. Ale hlavně co se učila ve škole. Tonička je přece z jiné doby, tehdy se ve škole učila něco úplně jiného a i svět byl úplně jiný. A tak ji všechno zajímalo. A Lenka jí ochotně vyprávěla, co si z vyučování zapamatovala.

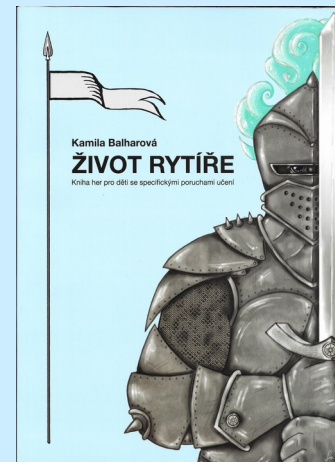
Metoda SQ3R

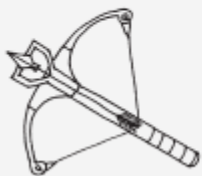
- See – pozorně si prohlédni, ale nečti
- Question – polož si otázku, o čem by mohl text být
- Read – čti, jak je ti příjemné
- Read – hledej odpověď na otázku
- Read – napiš svými slovy (řekni), o čem jsi četl

Seznamování s obtížnějšími slovy analýza, syntéza, pohyb, tvorba vět

Tip 2

Vysvětli, jak rozumíš těmto souslovím.

...uvrhli do žaláře...

...křivě jej obvinili...

...nebyl to však útěk snadný, byl-li nepřítelem každý...

Útěk z hradu

nespravedlnost

závěrečném

zbrojnošům

střežen

obratnosti

ztrestání

účastníky

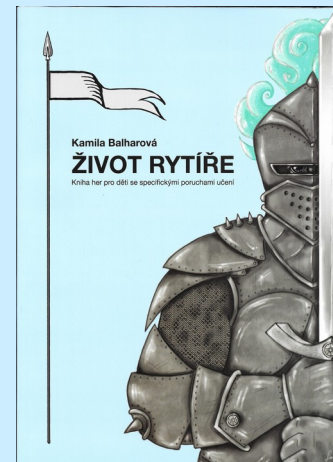
nepřítelem

uprchnout

především

Texty A, B, C – stejný obsah, ale různé úkoly, porozumění textu, větě.

Tajná zpráva

12A

výpravách pohádkovém šlechticem událostí ukrytém

strážní rozluštit pergamentu nejdůležitější vpádem

Při svých loupežných výpravách do širého okolí objevil jednou náš rytíř něco, co změnilo celý jeho další život. V rozvalinách staré strážní věže objevil totiž zbytky staré zprávy.

Po dlouhou dobu se oba přátelé snažili pochopit význam slov, která obtížně sestavovali z útržků starého pergamentu. Nakonec se jim podařilo smysl dopisu rozluštit. Psalo se zde o pohádkovém bohatství, ukrytém kdysi jedním šlechticem z obavy před vpádem nepřátel do země.

Co však bylo nejdůležitější, z toho starého záznamu bylo možno zjistit, kde má být ukryto toto bohatství, nebo snad jen klíč k němu. K velikému údivu rytířovu to bylo na místě jemu velmi dobře známém.

Veškeré snahy rytíře a jeho pážete se teď upnuly k tomu jedinému. K možnosti najít tento klíč, najít poklad, který snad změní běh dalších událostí v jejich prospěch.

Tip 12

Vysvětlí, jak rozumíš těmito souslovím.
...z útržků starého pergamentu...
...pohádkové bohatství...
...z obavy před vpádem nepřátel...

Tajná zpráva

12B

Při svých loupežných výpravách do širého okolí objevil jednou náš rytíř něco, co změnilo celý jeho další život. V rozvalinách staré strážní věže objevil totiž zbytky staré zprávy.

Po dlouhou dobu se oba přátelé snažili pochopit význam slov, která obtížně sestavovali z útržků starého pergamentu. Nakonec se jim podařilo smysl dopisu rozluštit. Psalo se zde o pohádkovém bohatství, ukrytém kdysi jedním šlechticem z obavy před vpádem nepřátel do země.

Co však bylo nejdůležitější, z toho starého záznamu bylo možno zjistit, kde má být ukryto toto bohatství, nebo snad jen klíč k němu. K velikému údivu rytířovu to bylo na místě jemu velmi dobře známém.

Veškeré snahy rytíře a jeho pážete se teď upnuly k tomu jedinému. K možnosti najít tento klíč, najít poklad, který snad změní běh dalších událostí v jejich prospěch.

1. Pokud jsi četl pozorně, dokážeš snadno odpovědět na následující otázky. Pokud ne, vyhledej odpovědi v textu.

a) Kde objevil zbytky staré zprávy?

b) Na čem byla zpráva napsaná?

c) Snaží se najít poklad, nebo se pomstít Bořivojovi?

Tajná zpráva

12C

Při svých loupežných život výpravách do širého okolí objevil jednou náš rytíř něco, co změnilo celý jeho další život. V rozvalinách staré strážní věže mimo objevil totiž zbytky staré zprávy.

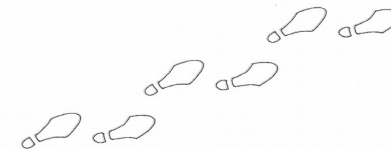
Po dlouhou dobu se oba přátelé snažili Zemi pochopit význam slov, která obtížně sestavovali z útržků starého pergamentu. Nakonec se jim podařilo smysl dopisu rozluštit. Psalo se zde o pohádkovém bohatství, ukrytém kdysi jedním šlechticem z obavy před vpádem nepřátel do země.

Co však bylo nejdůležitější, z toho starého záznamu bylo nebyl možno zjistit, kde má být ukryto toto bohatství, nebo snad jen klíč k dosud němu. K velikému údivu rytířovu to bylo na místě jemu velmi dobře známém.

Veškeré snahy rytíře a jeho pážete se teď upnuly k tomu jedinému. K možnosti najít tento klíč, najít poklad, který snad změní běh dalších událostí v jejich prospěch.

Zahraj si na detektiva a najdi stopy jiného textu.

Do textu se vložila slova věty, pocházející z jiného textu. Čti pozorně a pokus se je najít. Každá stopa označuje jedno slovo hledané věty. Nalezená slova piš ke stopám.

Není čert jako čert

Začíná to skoro jako pohádka: Za vysokými horami, divokými řekami a za hlubokým lesem měl jsem uprostřed krásné přírody chaloupku. Za ní byla vysoká pískovcová skála, ze které byl nádherný výhled do kraje. V lese rostla spousta hub a rád jsem tam chodil na dlouhé procházky. Když jsem si zatopil v kamnech, bylo v chaloupce příjemné teplo, dobře se tu odpočívalo. Jen pro vodu bylo daleko. A tak jsem se rozhodl, že si hned pod okny vykopu studnu.

1. Podtrhni v textu formulaci, kterou často začínají pohádky.
2. Jak bys pojmenoval prostředí, které zde autor popisuje?
3. Co rostlo v lese?
4. Za jaké podmínky bylo v chaloupce teplo?
5. Pro co bylo daleko?
6. Jaké učinil rozhodnutí a proč?
7. Víte, kdo se rozhodl vykopat si studnu?

Není čert jako čert

- Kniha je vhodná až po Lence a Toničce nebo po Životě rytíře
- Nejlépe od 8. ročníku.
- Základní linka je debata na základě podkladů získaných v textu.
- Tyto debaty lze převést do reálného života, kde se s podobnými situacemi setkáváme.

Kde se příběh odehrává?

Kopal jsem hluboko, práce to byla namáhavá, ale na vodu jsem nenarazil. Zato jsem se prokopal do pekla. To víte, že jsem se polekal. Naštěstí jsem tam nepropadl stropem rovnou mezi čerty. Jen jsem vylomil jeden kámen a otevřela se mi škvíra, kterou jsem dovnitř viděl. A tak už dneska přesně vím, jak to v takovém pekle chodí.

Otázka s výběrem

V jakém prostředí se příběh odehrává?

Pod okny chaloupky – v pekle

Jak velké bylo čírtě

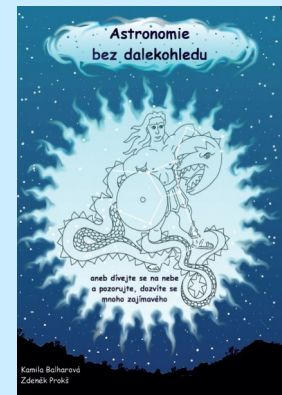
Malé a černé jak lesní ostružina. Však ono nám povyroste. Už ta skoba tam přece neměla co dělat! Teď se čírtě rozhlédlo a hned vidělo na kraji lesa nějakou rezavou plechovku a další nepořádek. To bylo přesně to, co hledalo. Skákalo z plechovky k rozbité lahvi, od ní ke starému drátu, pak zas k nějakému plesnivému pytli. Tady je dokonce celé rozbité kolo od vozu. Každý ten kus nepořádku dodával čírtěti sílu a s každým bylo trochu větší.

Co je to trochu? Můžeme to mít každý jinak?

Podobně to můžeme mít s chvilkou.

Porozumění textu – vysuzování, výpisky, práce s odborným textem

1. Noční obloha

Co všechno vlastně můžete vidět, když se podíváte na oblohu? Slunce, Měsíc a v noci spoustu malých svítících teček. Většina z těchto teček jsou hvězdy nebo skupiny hvězd. A jen sedm z nich jsou planety, bez dalekohledu jich ovšem můžete vidět jen pět, výjimečně šest.

Přemýšlej:

1a) Planet je osm. Proč se v textu píše: „..., jen sedm z nich jsou planety“?

Řešení najdeš na straně....

1. Noční obloha

Co všechno vlastně můžete vidět, když se podíváte na oblohu? Slunce, Měsíc a v noci spoustu malých svítících teček. Většina z těchto teček jsou hvězdy nebo skupiny hvězd. A jen sedm z nich jsou planety, bez dalekohledu jich ovšem můžete vidět jen pět, výjimečně šest.

Planety nemají svoje pevné místo mezi hvězdami. Zato všechny ostatní hvězdy jsou na obloze uspořádány pořad stejně. Proto se jim říká stálice. Ve skutečnosti ovšem vůbec stálé nejsou. Principem vesmíru je totiž pohyb. Celý vesmír se rozpíná a jeho jednotlivé části se od sebe velikou rychlostí vzdalují. A je to rychlost, kterou si nikdo z nás ani nedokáže představit. Skupiny hvězd, ať už se jedná o dvojhvězdy či celé galaxie, zase rotují - otáčejí se kolem společného těžiště. Protože je ale vzdálenost hvězd od nás obrovská, můžeme jejich vzájemný pohyb klidně zanedbat. Však se také běžné mapy hvězdné oblohy obměňují jen jednou za padesát let.

Slunce je ve skutečnosti taky hvězda. V porovnání se všemi ostatními je u nás ale vlastně blízoučko. Vždyť nejbližší další hvězda, Proxima Centauri, je od nás více než čtvrtmilionkrát dál než Slunce. A protože naše Země kolem Slunce obíhá, jeho místo mezi hvězdami není stálé. I denní obloha je samozřejmě plná hvězd, nejsou ale vidět, protože je Slunce svým světlem přezáří. Kdybyste je ale viděli, mohli byste pozorovat, že každý den je postavení Slunce mezi hvězdami poněkud odlišné. A podobně je to i s Měsícem. Ten obíhá kolem Země, takže i jeho pozice mezi hvězdami se stále mění.

Přemýšlejte:

1a) Planet je osm. Proč se v textu píše: „...jen sedm z nich jsou planety“?

Řešení najdeš na straně....

Odpověz na otázku. Pokud ji neznáš, hledej ji v textu.

1b) Co je principem vesmíru? _____

1c) Jsou ve dne na obloze hvězdy? ANO - NE

1d) Mění se pozice Měsíce mezi hvězdami? ANO - NE

Astronomické značky planet

	Merkur
	Venuše
	Země
	Mars
	Jupiter
	Saturn
	Uran
	Neptun

Astronomické značky planet vznikly už za starověku, alespoň pro tehdy známé planety. Používali je především astrologové, předchůdci dnešních astronomů. Takovéto značky jim ve spisech a nákresech jistě sloužily ke zjednodušení, ale nejspíš i k utajení před nepovolanými čtenáři. A tyto šikovné jednoduché symboly se nám zachovaly až do dnešní doby. Astronomové je doplnili obdobnými značkami pro nově objevené planety a zvláště při zakreslování pohybů planet je používají dodnes. V tabulce vlevo jsou planety se značkami seřazené podle jejich vzdálenosti od Slunce.

1e) V následujícím úkolu jsou značky planet ve správném pořadí. Na některá místa se však navíc vloudily značky planet, které tam nepatří. Najdi je a vyškrtnej. Řešení najdeš na straně ....

Děkuji za pozornost

PhDr. Kamila Balharová
kamila.balharova@gmail.com